

УДК 343.322

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2023.31.12>

ОБ'ЄКТ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ясниська Тетяна Юріївна,

orcid.org/0009-0000-3094-6268

ад'юнкт кафедри кримінального права
і кримінології факультету №1 ІПФПНП
(Львівський державний університет
внутрішніх справ, м. Львів, Україна)

У статті досліджено об'єкт колабораційної діяльності за вертикальною та горизонтальною класифікацією. Загальним об'єктом є усі суспільні відносини, які охоплюються статтею 1 КК. Вони можуть змінюватися внаслідок прийняття законодавцем рішень про криміналізацію чи декриміналізацію певних діянь.

Проаналізовано, що для визначення родового об'єкту злочинів, які передбачені у розділі I Особливої частини КК науковці використовують термін «основи національної безпеки», що пов'язано із відповідною назвою розділу та назвою закону, який діяв до 2018 р. Підтримано позицію науковців щодо використання терміну «національна безпека». Під родовим об'єктом злочинів проти основ національної безпеки запропоновано розуміти суспільні відносини щодо забезпечення національної безпеки України.

Встановлено, що деякі науковці здійснюють видовий поділ злочинів проти основ національної безпеки. Переважно цей поділ здійснюється залежно від виду загрози: зовнішня або внутрішня. Аргументовано, що цей поділ є умовним, оскільки колабораційна діяльність впливає як на зовнішню так і на внутрішню безпеку держави, а тому здійснювати видовий поділ об'єкта недоцільно.

Зазначено, що під безпосереднім об'єктом колабораційної діяльності науковці розуміють завдання шкоди суверенітету, територіальній цілісності та іншим складовим, які передбачені профільним Законом України «Про національну безпеку». Запропоновано визначати безпосередній об'єкт колабораційної діяльності залежно від сфери, якій завдається шкода. Відтак, під безпосереднім об'єктом слід розуміти національну безпеку України у сфері державної безпеки, воєнній, інформаційній та економічній сферах.

Проведено поділ додаткового об'єкту колабораційної діяльності на додатковий обов'язковий та додатковий факультативний. Доведено, що додатковий обов'язковий об'єкт колабораційної діяльності передбачений тільки у ч. 8 ст. 111-1 КК та включає в себе життя і право власності особи. Додатковому факультативному об'єкту не завжди завдається шкода поряд із обов'язковим.

Ключові слова: колабораційна діяльність, колабораціонізм, об'єкт, суспільні відносини, національна безпека.

OBJECT OF COLLABORATIVE ACTIVITY

Yasnyska Tetiana Yuriivna,
orcid.org/0009-0000-3094-6268
Adjunct of the Department of Criminal
Law and Criminology,
Faculty No. 1 of the Institute for Training
Specialists for National Police Units
(Lviv State University of Internal Affairs,
Lviv, Ukraine)

The object of collaborative activity according to vertical and horizontal classification has been investigated in the article. The generic object is all social relations covered by Article 1 of the Criminal Code. They may be changed as a result of the legislator's decision to criminalize or decriminalize certain acts.

It has been analyzed that to determine the generic object of the crimes provided in Chapter I of the Special Part of the Criminal Code, scientists use the term "fundamentals of national security" which is connected with the corresponding titles of the chapter and the law that was in force until 2018. The scientists' position regarding the use of the term 'national security' is supported. Under the generic object of crimes against the fundamentals of national security, it has been proposed to understand social relations regarding the provision of national security of Ukraine.

It has been established that some scientists use a specific division of crimes against the fundamentals of national security. This division is mainly made depending on the type of threat: external or internal. It has been argued that this division is conditional, since collaborative activity affects both the external and internal security of the state, and therefore it is impractical to make a specific division of the object.

It has been noted that under the immediate object of collaborative activity, scientists understand the task of doing harm to the sovereignty, territorial integrity and other components which are provided in the relevant Law of Ukraine "On National Security". It has been proposed to determine the immediate object of collaborative activity depending on the area that is being harmed. Therefore, the immediate object should be understood as the national security of Ukraine in the sphere of state security, military, information and economic spheres.

The additional object of collaborative activity has been divided into additional mandatory and additional optional. It has been proven that the additional mandatory object of collaborative activity is provided only in Part 8 of Art. 111-1 of the Criminal Code and includes the life and property rights of a person. Damage is not always done to an additional optional object alongside the mandatory one.

Key words: collaborative activity, collaborationism, object, public relations, national security.

Постановка проблеми. Визначення усіх елементів складу колабораційної діяльності є важливим для правильної кваліфікації діянь осіб та його розмежування із суміжними кримінальними правопорушеннями. Після криміналізації колабораційної діяльності, наукові пошуки авторів переважно спрямовані на з'ясування об'єктивної сторони, суб'єкта, суб'єктивної сторони та розробці пропозицій щодо усунення неточностей та прогалин у ст. 111-1 КК. Проте, поза увагою науковців залишається об'єкт цього складу злочину. Так, законодавець зазначає, що колабораціонізм як явище підриває національну безпеку України та становить безпосередню загрозу державному

суверенітету, територіальній цілісності, конституційному ладу та іншим національним інтересам України [1], тобто зазначає про родовий об'єкт цього злочину і, відповідно, розміщує це кримінальне правопорушення у Розділі I Особливої частини. Водночас відсутні визначення інших структурних елементів об'єкту колабораційної діяльності, що потребує додаткового дослідження.

Стан опрацювання цієї проблематики. Об'єкт складу кримінального правопорушення досліджували Л. Брич, М. Коржанський, Є. Лащук, А. Музика, В. Навроцький, В. Тацій, І. Чугуніков та інші науковці. Для з'ясування об'єкту колабораційної діяльності є важливими також дослідження об'єкту державної зради, оскільки колабораційна діяльність є привілейованою формою державної зради. Так, об'єкт державної зради на дисертаційному рівні досліджували Н. Кончук [2], С. Сергієвський [3]. У більшості наукових статей, у яких проводилось дослідження колабораційної діяльності, про об'єкт складу кримінального правопорушення згадується побіжно, без з'ясування його змісту. Аналіз основного безпосереднього та додаткового об'єкта колабораційної діяльності здійснено у науково-практичному коментарі новел кримінального законодавства, прийнятих під час воєнного стану (Є. Письменський) [4, с. 82–85]. Водночас, не проведено дослідження у якому б розглянуто повну структуру об'єкта колабораційної діяльності.

Метою статті є визначення сутності та змісту об'єкта колабораційної діяльності за Кримінальним кодексом України.

Виклад основного матеріалу. Загальновизнаним у науці є поділ об'єктів кримінального правопорушення «по вертикалі» на (1) загальний; (2) родовий і (3) безпосередній. Цей поділ ґрунтується на використанні таких філософських категорій, як загальне, особливе та окреме [5, с. 151]. Деякі науковці виділяють також видовий об'єкт кримінального правопорушення, тобто здійснюють поділ родового об'єкту на групи складів злочинів, які найбільш схожі за своїм змістом [6, с. 70–71, 96].

Загальний об'єкт це усі суспільні відносини, які охороняються КК. Він визначений у ст. 1 КК та включає в себе права і свободи людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою. Науковці зазначають, що загальний об'єкт змінюється внаслідок криміналізації та декриміналізації, які впливають на обсяг і зміст охоронюваних законом про кримінальну відповідальність відносин [3, с. 69–70; 5, с. 151].

За родовим об'єктом встановлюється розділ Особливої частини КК, який містить конкретний склад злочину, наявність або відсутність якого потрібно буде встановити при кваліфікації вчиненого особою діяння [7, с. 51–52]. Його значення полягає в тому, що він дає можливість диференціації, класифікації та структуризації злочинів у кримінальному законодавстві [8, с. 122]. І. Яковюк, М. Рубашенко та Н. Шульженко звертають увагу на те, що приписи ст. 111-1 КК спрямовані на охорону основ національної безпеки України, на що вказує передусім розміщення її саме в розділі I Особливої частини КК. До того ж у пояснювальній записці до проекту закону аргументується, що «колабораціонізм як явище підриває національну безпеку України та становить безпосередню загрозу державному суверенітету, територіальній цілісності, конституційному ладу та іншим національним інтересам України...». Не викликає сумнівів, що положення ст. 111-1 КК в кінцевому рахунку охороняють «основи основ» Українського народу, суспільства та держави: незалежність, суверенітет, територіальну цілісність та основи конституційного ладу, особливо з огляду на контекст подій, у яких приймався згаданий Закон [9, с. 131].

Аналіз наукових досліджень показує, що серед науковців є різний підхід щодо ключового терміну, який використовують науковці для визначення родового об'єкту

злочинів, які передбачені у розділі I Особливої частини КК. Так, одні науковці зазначають що ним є «основи національної безпеки» (Т. Лисько та Б. Літвінчук [10, с. 179], В. Тацій [11, с. 7], О. Чуваков [12, с. 102–103; 13, с. 39], П. Ясиновський [14, с. 100]), інші – «національна безпека» (Н. Антонюк [15, с. 59], С. Афанасенко та І. Стойков [16, с. 55], Ю. Василенко [17, с. 4; 18, с. 272], О. Козаченко та О. Мусиченко [19, с. 410], О. Литвинов [20, с. 242]? В. Мисливий та О. Грачова [21, с. 371], А. Савченко та Ю. Шуляк [22, с. 166], С. Сергієвський [3, с. 71–72], М. Хавронюк [5, с. 815]). Це пов'язано із тим, що розділ I Особливої частини КК має у своїй назві словосполучення «основи національної безпеки», а протягом 19.06.2003–08.07.2018 рр. діяв відповідний Закон України «Про основи Національної безпеки» [23]. Проте і закон, який втратив чинність і Закон України «Про національну безпеку» [24], який чинний зараз містять визначення терміну «національна безпека», а не її «основ».

На цю проблему також звертає увагу С. Сергієвський, який аналізуючи нормативно-правові акти, що регулювали національну безпеку раніше, зазначає, що термін «основи» було використано для акценту на рівні деталізації правового регулювання, оскільки суспільні відносини у сфері національної безпеки були врегульовані на рівні основних засад державної політики, а сам термін «основи» не мав відношення до змісту поняття «національна безпека» [3, с. 71]. Тому, слід погодитись із науковцем, що доцільно використовувати термін «національна безпека України» [3, с. 72].

Іншим питанням є тлумачення національної безпеки як родового об'єкту злочинів, які на неї посягають. На думку В. Тація, родовим об'єктом злочинів проти основ національної безпеки є суспільні відносини з охорони основ національної безпеки України: її конституційного ладу, суверенітету, територіальної недоторканності, обороноздатності, або іншими словами – суспільні відносини, що забезпечують саме існування України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної правової держави [25, с. 25]. О. Чуваков зазначає, що родовим об'єктом злочинів, передбачених Розділом I Особливої частини (національну безпеку у вузькому її розумінні – основи національної безпеки) охоплюється сукупність суспільних відносин у сфері захисту конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності й недоторканності, обороноздатності й інших важливих для держави інтересів [12, с. 102]. Н. Кончук вважає, що родовим об'єктом таких злочинів є охоронювані кримінальним законом суспільні відносини щодо забезпечення основ національної безпеки держави [2, с. 56]. Р. Чорний під родовим об'єктом злочинів, передбачених ст.ст. 109–114-1 КК розуміє охоронювані законом про кримінальну відповідальність суспільні відносини щодо забезпечення безпеки держави [26, с. 10]. О. Попович, Л. Томаш, П. Латковський, А. Бабій родовим об'єктом злочинів, які визначені у розділі I Особливої частини КК вважають суспільні відносини, які забезпечують суверенітет, цілісність і недоторканність держави, її обороноздатність, а також безпеку в економічній, політичній, інформаційній та інших сферах [27, с. 10]. С. Сергієвський під родовим об'єктом пропонує розуміти суспільні відносини у сфері національної безпеки України [3, с. 72].

Пропонуємо авторське визначення родового об'єкту злочинів проти основ національної безпеки під яким розуміти суспільні відносини щодо забезпечення національної безпеки України.

Наступним елементом поділу є видовий об'єкт. Він містить у собі групу суспільних відносин, що за своїм обсягом менша, ніж група, що входить у родовий об'єкт злочинів, але більша, ніж ті суспільні відносини, на які посягають при вчиненні конкретного злочину. Поняття видового об'єкта дуже часто визначається як складова у загальній назві відповідної назви розділу Особливої частини. Це також використовується для подальшої систематизації суспільних відносин вже усередині кожного розділу

Особливої частини. Видовий об'єкт може умовно розглядатися як відносно самостійний вид суспільних відносин, але у даному випадку виступаючий як структурний елемент більш широких за обсягом суспільних відносин (родового об'єкта) [28, с. 109]. М. Рубашенко зазначає, що видовий об'єкт повинен об'єднувати в собі декілька (два чи більше) безпосередніх об'єктів. Якщо ж видовий об'єкт повністю збігається з безпосереднім, то в його виділенні взагалі втрачається будь-який сенс [29, с. 2].

А. Носач виділяє окрему групу злочинів, які посягають безпосередньо на державний суверенітет і територіальну цілісність України. Автор визначає видовий об'єкт злочинів проти основ національної безпеки, а саме суспільні відносини щодо регулювання та забезпечення охорони державного суверенітету і територіальної цілісності України. До них він відносить злочини, передбачені ст. ст. 110, 110-2, 111 КК [30, с. 59]. Водночас, він не зазначає про видовий об'єкт інших злочинів проти основ національної безпеки, що унеможливило б зрозуміти його загальне уявлення про структуру об'єкта цієї категорії злочинів.

А. Шульга вважає, що злочини проти основ національної безпеки України в якості видового об'єкта мають внутрішню та зовнішню безпеку України [31, с. 271]. Таку ж думку висловлює О. Чуваков, однак науковець зазначає, що загроза яка існує в зовнішній безпеці здатна посягати одночасно і на внутрішню безпеку, також як і внутрішня загроза може призвести до ослаблення зовнішньої безпеки. Автор також зауважує, що більшість дослідників вважають, що державна зрада і шпигунство є посяганнями проти зовнішньої безпеки держави [32, с. 317]. Натомість, Н. Кончук вважає, що більш прийнятно застосувати триступеневу систему об'єктів державної зради, оскільки нема необхідності детально систематизувати та виокремлювати певні групи кримінально-правових норм [2, с. 52].

На нашу думку, здійснювати видовий поділ об'єктів злочинів проти основ національної безпеки України недоцільно. Слід погодитись із думкою О. Чувакова, що поділ на зовнішню і внутрішню безпеку є дуже умовним [32, с. 317]. Колабораційна діяльність – це співпраця з окупантом. Отже, презюмується, що частина території є окупованою та непідконтрольною Україні. Здійснення колабораційної діяльності сприяє проникненню російських військових в глиб країни, закріпленню окупаційної влади, що є впливом на зовнішню безпеку держави. Водночас, такі дії впливають і на внутрішню безпеку, адже окремі форми колабораційної діяльності спрямовуються на розпалювання внутрішньої ворожнечі, вихваляння та підтримку колаборантів.

Досліджуючи основний безпосередній об'єкт складу колабораційної діяльності, слід зазначити, що більшість авторів (С. Албул, Т. Волошанівська, А. Марченко, Г. Мудрецька, Г. Резніченко, І. Федоров, І. Чекмарьова [33, с. 10], К. Гончаренко [34, с. 141], О. Книженко [35, с. 75], О. Кравчук та М. Бондаренко [36, с. 199], В. Мисливий і О. Грачова [21, с. 371], О. Попович, Л. Томаш, П. Латковський, А. Бабій [27, с. 14], Н. Симоненко [37, с. 92]) ототожнюють родовий і основний безпосередній об'єкт. Проте, такий підхід є не зовсім точним. До того ж пропонуване визначення не містить належної конкретизації суспільних відносин, на які здійснюється посягання [4, с. 84].

Ю. Орлов вважає, що основним безпосереднім об'єктом колабораційної діяльності є захищеність державного суверенітету і територіальної цілісності від загроз з боку держави-агресора [20, с. 247]. О. Кравчук та М. Бондаренко [36, с. 202], О. Куліков [38, с. 196], С. Лихова та В. Сисоєва [39, с. 144], Т. Луцький [40, с. 218] зазначають, що колабораційна діяльність, як і державна зрада, вчиняється на шкоду суверенітетові, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України. Схоже бачення безпосереднього об'єкту колабораційної діяльності та її різновидів у К. Янішевської та А. Крисько – завдання

шкоди суверенітету, територіальній цілісності, зовнішньому та внутрішньому суверенітету України, її обороноздатності, економічній й інформаційній безпеці [41, с. 74]. Такі визначення науковці роблять із аналізу Закону України «Про національну безпеку» та наведених у ньому термінів.

Більш вдалим, на нашу думку, є визначення безпосереднього об'єкта колабораційної діяльності із зазначенням сфер національної безпеки, на які посягає особа. Адже безпосередній об'єкт, це певні правовідносини, на які посягає конкретне кримінальне правопорушення та носить індивідуальний характер [5, с. 152].

Ще до доповнення КК статтею, яка встановлює відповідальність за колабораційну діяльність, Є. Письменський зазначав, що об'єктом посягання колабораціоністів є національна безпека України (зокрема у її військовій сфері). Науковець обґрунтовує, що саме цьому об'єктові насамперед буде завдана шкода під час умисної взаємодії та допомоги у підривній діяльності громадянина України із окупантом [42, с. 75]. У науково-практичному коментарі до ст. 111-1 КК, Є. Письменський аналізує, що основним безпосереднім об'єктом колабораційної діяльності є державна та військові сфери національної безпеки та надає визначення даних термінів із огляду на Закон України «Про національну безпеку України» [4, с. 84].

І. Берднік та М. Головка із посиланням на науково-практичний коментар КК за ред. М. Мельника та М. Хавронюка [43, с. 334] зазначають, що безпосереднім об'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 111-1 КК України, є національна безпека України у сфері державної безпеки, інформаційній, економічній, науково-технологічній і військовій сферах [44, с. 158].

Здійснивши аналіз ст. 7 і ст. 8 положень Закону України «Про основи національної безпеки України» (уже не чинний), М. Хавронюк поділяє систему злочинів проти національної безпеки за основними реальними та потенційними загрозами національній безпеці України: (1) у зовнішньополітичній сфері; (2) внутрішньополітичній сфері; (3) сфері державної безпеки; (4) військовій сфері та сфері безпеки державного кордону України; (5) інформаційній сфері. Науковець відносить державну зраду до злочинів проти національної безпеки у сфері державної безпеки, військовій та інформаційній сферах [5, с. 815–816].

Чинний Закон України «Про національну безпеку» визначає такі напрями державної політики у сферах національної безпеки і оборони: (1) військовий; (2) зовнішньополітичний; (3) державний; (4) економічний; (5) інформаційний; (6) екологічної безпеки; (7) безпеки критичної інфраструктури; (8) кібербезпеки. Цей перелік сфер є невичерпним [24]. Тому, провівши аналіз ст. 111-1 КК з урахуванням цього закону, позиції М. Хавронюка щодо державної зради (з огляду на те, що колабораціонізм є спеціальною нормою щодо державної зради – прим. Т. Ю.), вважаємо, що безпосереднім об'єктом колабораційної діяльності є національна безпека України у сфері державної безпеки, військовій, інформаційній та економічній сферах.

Додатковий об'єкт злочину – це суспільні відносини, на які завжди посягає певний злочин, заподіюючи їм шкоди або створюючи загрозу її заподіяння поряд із безпосереднім основним об'єктом, і який в інших випадках може бути самостійним основним безпосереднім об'єктом злочину [45, с. 25].

Цікавою є позиція І. Чугунікова, який вважає, що останнім часом науковці штучно виокремлюють об'єкти кримінально-правової охорони, всупереч ч. 2 ст. 1, ч. 3 ст. 3 КК України. Він прослідковує тенденцію до збільшення соціологічного розмаїття при визначенні додаткового об'єкта окремих видів злочинів. Науковець вважає, що додаткових об'єктів у чистому вигляді не існує. Один й той самий об'єкт у одних випадках є основним, а в інших – додатковим. Правильне встановлення додаткового об'єкта

та вирішення питання про обсяг його охорони в межах санкції відповідної норми дають змогу розмежувати складний багатооб'єктний злочин та множинність злочинів [46, с. 152–153].

Більшість науковців підтримують саме такий підхід. Вони вважають, що додатковий безпосередній об'єкт злочину прямо зазначений у диспозиції частини статті. Так, з огляду на зміст ч. 8 ст. 111-1 КК, дослідники зазначають, що додатковим об'єктом кримінальних правопорушень колабораційної діяльності є життя, здоров'я людей та право власності. Зокрема, таку позицію висловили С. Албул, Т. Волошанівська, А. Марченко, Г. Мудрецька, Г. Резніченко, І. Федоров, І. Чекмарьова [33, с. 10], К. Гончаренко [34, с. 141], Т. Лисько та Б. Літвінчук [10, с. 179], В. Мисливий і О. Грачова [21, с. 371], О. Попович, Л. Томаш, П. Латковський, А. Бабій [27, с. 14]. Такої ж думки притримується Н. Симоненко, яка, однак, не робить відповідного посилання на ч. 8 ст. 111-1 КК [37, с. 92].

О. Кравчук та М. Бондаренко аналізуючи ст. 111-1 КК також зазначають про життя і здоров'я людей та право власності як додатковий об'єкт, враховуючи зміст ч. 8 ст. 111-1 КК [36, с. 199]. Проте, у іншому дослідженні, науковці здійснюють кримінально-правову характеристику колабораційної діяльності у закладах освіти та до додаткового об'єкту злочину за ч. 3 ст. 111-1 КК (у формі впровадження стандартів освіти держави-агресора – прим. Т.Ю.) відносять конституційне право на освіту, що гарантоване кожному ст. 53 Конституції України [47]. Однак, з такою думкою складно погодитись, адже при вчиненні діянь, передбачених ч. 3 ст. 111-1 КК заклади освіти функціонують, а діти та молодь відвідують їх. Отже, саме право на освіту не порушується. Однак, під час освітнього процесу подається викривлена інформація, яка не відповідає дійсності та, відповідно, суперечить меті освіти в Україні.

Ю. Василенко у одній публікації не зазначає що здоров'я особи може бути додатковим безпосереднім об'єктом посягання [17, с. 4], а вважає ним тільки життя та право власності. Проте, у іншій своїй публікації, вона зазначає про інший додатковий безпосередній об'єкт цієї частини статті – життя і здоров'я особи [18, с. 272], однак не зазначає про право власності.

Натомість, Є. Письменський визначає додатковий об'єкт колабораційної діяльності залежно від конкретного виду колабораційної діяльності: (1) ідеологічний та культурно-освітній колабораціонізм (ч. ч. 1, 3, 6 КК) – мир і безпека людства, інформаційна безпека, політична безпека, нормальний соціальний розвиток неповнолітніх; (2) адміністративний та воєнно-політичний колабораціонізм (ч.ч. 2, 5, 7 КК) – порядок реалізації управлінських повноважень, громадська безпека, порядок виборчого процесу; (3) господарський та економічний колабораціонізм (ч. 4 КК) – громадська безпека, економічна безпека, податкова безпека. Для ч. 8 ст. 111-1 КК – додатковий об'єкт можуть утворювати життя, здоров'я, власність, громадський порядок [4, с. 83–85].

Для того, щоб визначити додатковий об'єкт колабораційної діяльності слід виділити його а) додатковий обов'язковий об'єкт – це такий об'єкт, що страждає завжди, у будь-якому випадку вчинення певного кримінального правопорушення; б) додатковий факультативний об'єкт – може існувати поряд з основним, а може бути відсутнім [49, с. 108].

Як слушно зазначає І. Чугунніков, виокремлення додаткового об'єкта є можливим тільки тоді, якщо (1) охорона цих відносин прямо передбачена диспозицією відповідної норми (безпосередньо вказівка на додатково охоронюваний об'єкт, спосіб, чи характер наслідків); (2) заподіяння шкоди додатковому безпосередньому об'єкту має передбачатися відповідною нормою Особливої частини КК України та розглядатися законодавцем як окреме кримінально-каране діяння [46, с. 153].

Додатковий безпосередній об'єкт зазначений тільки у кваліфікуючій частині статті колабораційної діяльності. Відповідно до ч. 8 ст. 111-1 КК кримінальна відповідальність за цією частиною статті настає за дії або прийняті рішення, що призвели до загибелі людей або настання інших тяжких наслідків. Тому, додатковими обов'язковими об'єктами є: (1) життя особи; (2) право власності. Така позиція обґрунтовується тим, що охорона життя особи передбачена нормами Розділу II Особливої частини, зокрема у ст. 115 КК. Відповідно, охорона права власності передбачена у статтях Розділу VI Особливої частини, зокрема у ст. 194 КК. Враховуючи п. 4 Примітки до ст. 111-1 КК, тяжкими наслідками є шкода, що в одну тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Ні здоров'я ні громадський порядок не є додатковими обов'язковими об'єктами колабораційної діяльності, адже такої вказівки жодна із частин статті не містить.

Щодо додаткового факультативного об'єкта, то ним можуть виступати суспільні відносини, яким не завжди завдається шкода. Наприклад, додатковим факультативним об'єктом у ч. 3 ст. 111-1 КК може бути нормальний розвиток неповнолітніх.

Висновки:

1. Родовим об'єктом злочинів проти основ національної безпеки є суспільні відносини щодо забезпечення національної безпеки України.
2. Здійснювати поділ видового об'єкту злочинів проти основ національної безпеки України на зовнішню і внутрішню безпеку є недоцільним. Колабораційна діяльність створює загрозу чи завдає шкоди як внутрішній так і зовнішній безпеці держави.
3. Безпосереднім об'єктом колабораційної діяльності є національна безпека України у сфері державної безпеки, воєнній, інформаційній та економічній сферах.
4. Додатковий об'єкт колабораційної діяльності поділяється на додатковий обов'язковий об'єкт: (1) життя особи; (2) право власності та додатковий факультативний об'єкт (наприклад нормальний розвиток неповнолітніх у ч. 3 ст.111-1 КК).

Список використаних джерел:

1. Пояснювальна записка до проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів (щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність) від 03.03. 2022 № 2108-IX. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/CardByRn?regNum=5144&conv=9> (дата звернення: 11.12.2023).
2. Кончук Н. С. Кримінальна відповідальність за державну зраду: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ МВС України, 2019. 218 с.
3. Сергієвський С. К. Кримінальна відповідальність за державну зраду: дис. ... канд. юрид. наук (доктора філософії): 12.00.08. Науководослідний інститут вивчення проблем злочинності ім. академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України, Харків, 2021. 205 с.
4. Новели кримінального законодавства України, прийняті в умовах воєнного стану : наук.-практ. комент. / А.А. Вознюк, О.О. Дудоров, Р.О. Мовчан, С.С. Чернявський та ін. ; за ред. А.А. Вознюка, Р.О. Мовчана, В.В. Чернея. Київ: Норма права, 2022. 278 с.
5. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. К.: Ваіте, 2014. 944 с.
6. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А.А. Васильєв, Є.О. Гладкова, О.О. Житний та ін.]; за заг. ред. проф. О.М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с.
7. Теорія та практика кримінально-правової кваліфікації : лекції / О.В. Ус. Харків : Право, 2018. 368 с. : іл.

8. Фріс П.Л. Кримінальне право України. Загальна частина : підручн. для студ. вищ. навч. закл. Вид. 3-тє, доп. і перероб. Одеса : Фенікс, 2017. 468 с.
9. Яковюк І., Рубашенко М., Шульженко Н. Колабораційна діяльність (ст. 111-1 КК): загальний огляд та деякі законодавчі недоліки. *Деокупація. Юридичний фронт*: матеріали Міжнародного експертного круглого столу (Київ, 18 березня 2022 р.) / Державний торговельно-економічний університет, Українська асоціація порівняльного правознавства, Українська асоціація міжнародного права, Асоціація реінтеграції Криму; упоряд. і наук. ред. О.В. Кресін. Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2022. С. 130-134.
10. Лисько Т.Д., Літвінчук Б.С. Кримінальна відповідальність за колабораційну діяльність: аналіз судової практики. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. 2023. № 1(66). С. 178-185. <https://doi.org/10.18372/2307-9061.66.17434>
11. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. 5-тє вид., допов. Х. : Право, 2013. Т. 2 : Особлива частина / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. 2013. 1040 с.
12. Чуваков О.А. Кримінально-правова протидія злочинам проти основ національної безпеки України: теорія і практика: дис. ... док. юрид. наук: 12.00.08. Одеський національний університет імені І. І. Мечникова МОН України; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Одеса, 2017. 468 с.
13. Чуваков О.А. Актуальні питання щодо вдосконалення кримінально-правової охорони основ національної безпеки України. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Правознавство*. 2023. Випуск 2 (37). Том 25. С. 36-40. [https://doi.org/10.32782/2304-1587/2023-25-2\(37\)-7](https://doi.org/10.32782/2304-1587/2023-25-2(37)-7)
14. Ясиновський П.В. Родовий об'єкт перешкоджання законній діяльності Збройних сил України та інших військових формувань. *Актуальні проблеми кримінально-правової охорони основ національної безпеки України*: матер. кругл. столу. Х : Юрайт, 2017. С. 97-101.
15. Антонюк Н. Державна зрада і колабораційна діяльність: питання кримінально-правової кваліфікації. *Слово Національної школи суддів України*. 2021. № 4 (37) С. 56-68. DOI 10.37566/2707-6849-2021-4(37)-5
16. Афанасенко С.І., Стойков І.М. Злочини проти основ національної безпеки України, що посягають на відносини в політичній сфері. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. №3. С. 54-56.
17. Василенко Ю.В. Колабораційна діяльність: кримінально-правова характеристика складу кримінального правопорушення. *Часопис Київського університету інтелектуальної власності та права*. 2022. Вип. 1. С. 3-8. <https://doi.org/10.32782/chasopyskiivp/2022-1-1>
18. Василенко Ю.В. До питання про відмежування колабораційної діяльності від державної зради. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів ХХІ століття» (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 2. С. 271-273.*
19. Козаченко О.В., Мусиченко О.М. Окремі аспекти кваліфікації та застосування кримінально-правових заходів за колабораційну діяльність в Україні, передбачену ч. 1 ст. 111-1 КК України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 9. С. 407-411. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-9/100>
20. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях) : навч. посіб. / [О.М. Литвинов, Ю.В. Орлов, В.П. Ємельянов та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Ю.В. Орлова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 520 с.

21. Мисливий В.А., Грачова О.Ю. Колабораційна діяльність та шпигунство: критерії розмежування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 12. С. 370–374. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-12/87>
22. Кримінальне право України. Загальна та Особлива частини (у схематичних діаграмах): навч. посіб./ А.В. Савченко, Ю.Л. Шуляк. К.: «Центр учбової літератури». 2015. 312 с.
23. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV: станом на 8 лип. 2018 р. (втратив чинність) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text> (дата звернення: 11.12.2023).
24. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII: станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 11.12.2023).
25. Кримінальне право України. Особлива частина : підруч. / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. 5-е вид., переробл. і допов. Х.: Право, 2015. 680 с.
26. Чорний Р.Л. Поняття, система та кримінально-правова характеристика складів злочинів проти основ національної безпеки України: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. : 12.00.08. МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2021. 42 с.
27. Кримінальне право України. Особлива частина : навчальний посібник / О.В. Попович, Л.В. Томаш, П.П. Латковський, А.Ю. Бабій. Чернівці, 2022. 319 с.
28. Шиян Д.С. Екологічна безпека як видовий об'єкт злочинів проти довкілля. *Актуальні проблеми кримінально-правової охорони основ національної безпеки України: матер. кругл. столу. Х : Юрайт*, 2017. С. 109–112.
29. Рубашенко М.А. Видовий об'єкт посягання на територіальну цілісність і недоторканість України. *Theory and Practice of Jurisprudence*. 2013. № 2(4), 54. С. 1–8. <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/63544>
30. Носач А.В. Кримінологічне забезпечення захисту державного суверенітету і територіальної цілісності України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2022. 418 с.
31. Шульга А.М. Науково-теоретичне визначення видового об'єкта земельних злочинів через призму земельних правовідносин. *Наука кримінального права в системі міждисциплінарних зв'язків : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 9–10 жовт. 2014 р. / редкол.: В.Я. Тацій (голов. ред.), В.І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. Х.: Право, 2014. С. 270–273.*
32. Чуваков О.А. Деякі питання щодо видових об'єктів злочинів проти основ національної безпеки України. *Часопис Київського університету права*. 2017. № 1. С. 316–321.
33. Методичні рекомендації з питань кримінально-правової кваліфікації, оперативно-розшукової діяльності та кримінального провадження за ст. 111-1 КК України «Колабораційна діяльність» / С. Албул, Т. Волошанівська, А. Марченко, Г. Мудрецька, Г. Резніченко, І. Федоров, І. Чекмарьова. Одеса: ОДУВС, 2022. 67 с.
34. Гончаренко К.Ю. Державна зрада чи колабораційна діяльність? проблеми кваліфікації злочинів проти основ національної безпеки. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди «ПРАВО»*. 2022. Випуск 36. С. 137–142. <https://doi.org/10.34142/23121661.2022.36.16>
35. Книженко О.О. Глорифікація як ознака колабораційної діяльності. *Кримінальне право України перед викликами сучасності і майбуття: яким воно є і яким йому бути : матеріали міжнар. наук. конференції, м. Харків, 21-22 жовт. 2022 р. / редкол.: В.Я. Тацій, Ю.А. Пономаренко, Ю.В. Баулін та ін. Харків : Право, 2022. С. 75–77.*
36. Кравчук О.О., Бондаренко М.С. Колабораційна діяльність: науково-практичний коментар до нової статті 111-1 КК. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 3. 2022. С. 198–204. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-3/45>

37. Симоненко Н. Кримінально-правова новела щодо колабораційної діяльності. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2022. № 1(17). С. 92–109. <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2022.17.257848>

38. Куліков О.П. Кримінально-правовий захист основ національної безпеки України у зв'язку із зовнішньою агресією: аналіз змін у законодавстві. *Міжнародний молодіжний науковий юридичний форум: матеріали форуму*, м. Київ, Національний авіаційний університет, 19-20 травня 2022 р. Том 1. Тернопіль: Вектор, 2022. С. 194–196.

39. Лихова С.Я., Сисоєва В.П. Колабораційна діяльність і пособництво державі-агресору: аналіз новел кримінального законодавства. *Проблеми кваліфікації та розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану* : матеріали наук.-теорет. конф. (Київ, 26 трав. 2022 р.) / [редкол.: С.Д. Гусарев, С.С. Чернявський, А.А. Вознюк та ін.]. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2022. С. 142–146.

40. Луцький Т.М. Проблемні питання кваліфікації колабораційної діяльності в Україні. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (21 жовтня 2022 року) / упор. Л.В. Павлик, У.О. Цмоць. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. С. 215–219.

41. Янішевська К.Д., Крисько А.С. Загальнотеоретичні аспекти та класифікація колабораційної діяльності як кримінально-правового явища. *Вісник НТУУ «КПІ» Політологія. Соціологія. Право*. 2022. №4 (56). С. 71–76. [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2022.4\(56\).269622](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2022.4(56).269622)

42. Письменський Є.О. Колабораціонізм як суспільно-політичне явище в сучасній Україні (кримінально-правові аспекти) : наук. нарис. Северодонецьк, 2020. 121 с.

43. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. 11-те вид., перероб. та допов. Київ: Дакор, 2019. 1384 с.

44. Берднік І.В., Головка І.М. Основні орієнтири відмежування колабораційної діяльності від суміжних складів кримінальних правопорушень. *Нове українське право*. 2022. Вип. 2. С. 156–162. <https://doi.org/10.51989/NUL.2022.2.22>

45. Вознюк А.А. Додатковий об'єкт злочину, передбаченого ст. 255 Кримінального кодексу України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2015. № 4 (97). С. 21–30.

46. Чугуніков І.І. Додатковий об'єкт злочину: проблема визначення та класифікації. *Правове життя сучасної України* : у 3 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М.Р. Аракелян. Одеса : Гельветика, 2020. Т. 3. С. 151–155.

47. Кравчук О., Бондаренко М. Колабораціонізм в освіті: аналіз рішень судів щодо впровадження стандартів держави-агресора. *Українська Гельсінська спілка з прав людини*. URL: <https://www.helsinki.org.ua/articles/kolaboratsionizm-v-osviti-analiz-rishen-sudiv-shchodo-vprovadzhennia-standartiv-derzhavy-ahresora/> (дата звернення: 11.12.2023).

48. Кримінальне право України: Загальна частина : підручник / [Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.]; за ред. проф. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. 4-те вид., переробл. і допов. Х.: Право, 2010. 456 с.